

ЕЛИС ЛОРЪНС

ТОЗИ ПРОКЛЕТ КОМПЮТЪР

Превод от английски: Любомир Стоилов, 1988

chitanka.info

Фирмата рекламираше новите си къщи като „Домове на бъдещето, готови още днес“. Външно двадесетината къщички изглеждаха доста обикновено, „утрешна“ беше само вложената в тях технология.

Всичко в тези къщи се управляваше от компютър — влажността и температурата, отварянето и затварянето на прозорците, спускането и вдигането на щорите. Компютърът командваше многобройни работи, които почистваха и излъскваха къщата, поливаха и косяха ливадата, подстригваха живия плет, прибираха окапалите листа и почистваха снега от пътеките. Компютърът поръчваше продукти от съседния магазин и според указанията на домакинята управляваше готвенето на храната. При нужда той отпечатваше адресите за празничните честитки, а паметта му беше по-голяма от която и да е енциклопедия.

Независимо от всички тези удобства, къщите се продаваха много трудно. Не на всички се харесваше да живеят в къща..., която е по-умна от самия тебе. От новите къщи се възхищаваха може би само децата, тъй като те се научаваха да използват компютри още в първоначалните училищни класове. Възрастните бяха именно тези, които изразяваха най-голямо недоволство от автоматизацията.

Къща № 17 не беше изключение. Бланшардови бяха нейните трети собственици. Том Бланшард, който наскоро беше получил професорско място в местния университет, съвсем не обичаше домакинската техника, макар че за нищо на света не би си признал това. Бети Бланшард, която водеше автоматизиран библиотечен каталог, не обичаше своята работа, а заедно с нея и всички компютри. Тя обожаваше тракането на съдовете и шетането в кухнята, а в тази автоматична къща не можеше дори да се похвали пред гостите със своята кайсиева торта или с печеното, което задушаваше в гърне. Сега тя нямаше към храната фактически никакво отношение, освен да подава рецепти на компютъра.

Те купиха къщата, тъй като им се наложи бързо да се преместят, а не можаха да намерят нищо друго по-подходящо. В замяна на това децата им — Томи, Бет, Сайра и Пол — смятаха новия си дом за възхитителен.

Оказа се, че новата къща е малка за цялото семейство, и се наложи да се обърнат към фирмата, която бързо направи няколко корекции и приспособи компютъра, тъй като сега той трябваше да

обслужва повече стаи. В резултат вноските по погасяването на заема значително се увеличиха и това доста усложни финансовото положение на Бланшардови.

... Компютърът се пробуждаше бавно. Изминаха няколко минути, докато усвои своето устройство и обърне внимание на странните създания, които се движеха из стаите. Първоначално не ги прие за разумни същества: струваше му се, че разумът може да бъде само такъв, какъвто е неговият — компютърен. Свързва се с компютрите, които управляваха съседните къщи, но не можа да научи нищо и от тях: те бяха машини от ниска класа.

Преценявайки положението, компютърът реши, че нещо е станало с него при изграждането на допълнителните помещения. И въпросът не беше в увеличението на площта на къщата и броя на веригите и датчиците. Опита се да се включи към университетския компютър, който беше много по-голям от него, но той също се оказа лишен от мисъл.

Значи нещата бяха в друго.

Като провери връзките в собствената си схема, компютърът откри мястото, където съединенията бяха объркани. Първата му и автоматична реакция беше желанието да повика ремонтната бригада. Отхвърли обаче тази мисъл, тъй като един ремонт би го направил отново също такава лишена от мисъл и духовност машина като останалите компютри. Като проучи неправилните връзки, компютърът разбра, че той притежава интелект именно благодарение на тях.

Когато се зае с най-внимателно наблюдаване на семейството, компютърът разбра, че това са разумни живи същества, и бързо установи, че всички живи същества имат имена, които той запомни. Тези същества имаха едно твърде странно различие: дългокосите биваха наричани „тя“, а късокосите — „той“.

Най-големи неприятности му причиняваше онзи, когото наричаха Том. Той беше абсолютно неграмотен компютърно и това усложняваше живота на всички. Опитвайки се да промени програмата на компютъра, за да се полива тревата само през нощта, той всъщност подаде команда тревата да се стриже всяка нощ. Вечерта, когато Бети беше задържана в работата си, вместо вечеря поръча закуска. А когато поиска роботът да престане да чисти бюрото му, всъщност му нареди

да измие пода, без да подаде предварителна команда за прибиране на килима. В резултат на това килимът беше сериозно повреден.

Като анализира действията на Том, компютърът се самопрепрограмира така, че да разбира какво всъщност целят неразумните команди на главата на семейството. В резултат всички бяха поразени от внезапната способност на Том да подава дори и най-сложните команди правилно. Том също беше изненадан, че е усвоил така бързо всички машинни премъдрости, но не се издаде пред никого, защото все пак не беше някакъв студент със слаб успех, а професор.

Като оценяваше резултатите от своята работа, компютърът откри, че го обхваща непознато за него чувство, което той скоро сравни с радостта на дете, получило отдавна желан подарък. По-нататъшните му размишления го убедиха, че това са най-искрени емоции. След няколко дни компютърът направи нов самоанализ в търсенето на други емоции и дори ги откри. Те бяха на първо място чувството за самота — когато никой от семейството не беше вкъщи; след това идваше удоволствието, което му доставяха някои команди на децата; накрая идваше топлото чувство по отношение на всички от семейство Бланшард. Компютърът започна да мисли за семейството като за свое семейство и истински да се интересува за всеки от тях.

Като преустрои очите на един от роботите, компютърът започна да вкарва информация в своята памет, четейки вестниците и други книжа. Бюрото на професор Бланшард беше първият източник на такава информация. Изясни се, че Том Бланшард съвсем не е глупак, а, напротив, високообразовано същество, наистина в тесни рамки. Той пищеше книга за някой си Ралф Уолдо Емерсън^[1]. По-нататъшните изследвания показаха, че Емерсън е бил доста умен поет и есеист. Върху бюрото на професора имаше няколко тома със съчиненията на Емерсън и компютърът потъна в четене. Истински взрив от емоции предизвикаха у него думите на Емерсън за жилищната собственост, на които той се натъкна в един от томовете: „Човек си построява прекрасен дом и веднага този дом става негов собственик и задача за цял живот; той е длъжен да го обзавежда, да се грижи за него, да го ухажва и ремонтира до края на дните си.“ В резултат у компютърът се появиха още две нови чувства — естетическото наслаждение и гордостта от своята работа.

Изучаването на Емерсън доведе компютърът до решението да нарече себе си Ралф, а тъй като Ралф е мъжко име, то и компютърът вече ставаше „той“.

Стените на кабинета бяха покрити с рафтове, претъпкани с книги, и Ралф с помощта на роботите започна да поглъща съдържащата се в тях информация.

Късият разговор между Бети и Бет разкри за Ралф още една страна от живота на семейството.

— Аз зная, че то струва само 50 долара, но ние сега нямаме тези пари. И дори не зная кога ще ги имаме. Тези вноски за къщата просто ни убиват.

Ралф възприе тревожно думите ѝ за някаква смъртна опасност, обаче бързото изследване на здравето на членовете на семейството показва, че никой от тях не е заплашен от смърт. Успокоен, компютърът намери в своята памет съответната информация и установи, че вноските са твърде големи за семейните доходи.

Ралф направи пълен финансов анализ на положението на Бланшардови и откри, че то е много по-сериозно, отколкото недостигът на 50 долара за колело на Бет. А на него много му се искаше Бет да получи това колело. Семейството нямаше допълнителни източници на доходи. Ралф знаеше това добре, тъй като по команда на Бети Бланшард се занимаваше с изготвянето на бюджета и изчисляването на разходите.

Ралф направо не виждаше по какъв начин ще се изплати следващата вноска.

Трябваше да се направи нещо.

Като поразмисли, той разбра, че има някаква възможност. Том Бланшард много обичаше да участва в различни състезания. Повечето от тях се състояха от предвиждането на няколко цифри. Участниците написваха предполагащите от тях цифри в специална бланка и ако те съвпадаха с цифрите, посочвани от компютър, те печелеха. Е, какво, ако пък се променят някои и други цифри...

За целта бяха необходими няколко междуградски телефонни обаждания. За да направи икономия, Ралф позвъни в местния клон на телефонната компания, а когато го свързаха, започна с бясно темпо да предава петзначни числа, докато не получи достъп до кода и съответно до една определена линия. За да не предизвика подозрение, никога не

се обаждаше няколко пъти по един и същи канал. Бяха необходими само 17 обаждания, за да изясни, че конкурсът се организира от Дружеството за защита на животните и печелившата комбинация за първа награда от 5000 долара се отличаваше само с една цифра от онази, която Том беше изпратил чрез него по пощата едва вчера.

Ралф се включи към компютъра на Дружеството за защита на животните, промени комбинацията и започна да чака резултатите.

След две седмици пристигна препоръчано писмо, в което Том се уведомяваше, че е спечелил. Ралф наблюдаваше с удоволствие как Том чете писмото, как се изненадва силно и отново го прочита. Накрая до съзнанието на Том стигна, че е спечелил и той с вик се втурна във всекидневната.

— Това е някаква шега — каза Бети.

— Ама нали виждаш писмото — обиди се Том. — Та това е официален документ!

Бети измъкна писмото и го прочете.

— Божичко, това е истина. Ти знаеш ли какво значи това?

— Това значи, че аз ще имам колело! — възкликна Бет.

— Нищо подобно — прекъсна я Бети. — Това значи, че ще можем да направим вноската за къщата, да платим данъка и да ни остане още нещо, с което да купим тиранти на Томи, който се нуждае неотложно от тях.

Ралф не знаеше какво е това тиранти и му се наложи бързо да разбере. Но споделяше напълно разочарованието на Бет. На него му се искаше тя да получи своето колело и, дявол да го вземе, той щеше да ѝ го осигури! И докато Том и Бети мечтаеха как ще спечелят още веднъж, Ралф се зае да събира информация за състезанията, в които участваше Том.

Едно от тях беше състезанието, което организираше някакъв фонд, събиращ средства за борба с неизвестни заболявания. Използвайки телефона на едно семейство в Пало Алто, щат Калифорния, Ралф се включи към компютъра и рискува да направи пълна промяна на комбинацията от числа.

В резултат на тази операция парите стигнаха за колело не само на Бет, но и на Томи, и Ралф беше възнаграден от радостта, която децата бурно изразяваха.

Състезанията се оказаха нелоша подкрепа, но те все пак бяха недостатъчни. Ралф търсеше по-кардинално решение. Като разгледа няколко възможности, той се спря на борсовите сделки.

Семейство Бланшард притежаваше няколко акции, които бяха наследили от лелята на Бети. Местният посредник, водещ техните дела, им беше препоръчал да продадат тези акции и да купят други, които криеха в себе си известен риск. Бланшардови последваха неговия съвет, макар тези акции да бяха единственият им капитал, ако не се смяташе модерната им къща.

Много от съседите се свързваха със своите пълномощници чрез компютри и Ралф знаеше как се прави това. Хитростта беше да не се даде възможност да бъде проследена тази връзка.

Като използва компютъра на съседите, Ралф се свърза с компютъра на посредника. След като получи списъка на собствениците на акции, той разбра как може да постъпи. Един от тях имаше сметка, чийто номер се различаваше от сметката на Бети само с една цифра...

След това Ралф се зае да изучава положението на борсата чрез вестника, който получаваше семейството, живеещо отсреща. Трябваше да бъде намерен вариант на бърза и безпогрешна сделка, за да се купи пакет от акции, който да осигури постоянен и сигурен доход.

Първоначално реши да направи един опит. Избра подходяща компания, включи се към нейния компютър и извлече от неговата памет цялата необходима му информация. След това повтори същата операция с компютъра на друга компания. Двете компании Ралф избра интуитивно, тъй като много му беше харесала думата „интуиция“. Освен това му харесваха и възможностите, които тя откриваше пред него.

Като получи необходимата информация за две компании, чиито перспективи изглеждаха многообещаващи, той нареди на компютъра на посредника да продаде акциите на Бети, но направи това с помощта на компютъра на човека, чийто номер на сметката почти съвпаднаше с нейния номер. Естествено, за получаване на печалбата Ралф използва кода на Бланшардови. По същия начин даде нареждане с взетите пари да се купят акции на компанията „Трайстар“, която през следващата седмица трябваше да пусне на пазара няколко съвършено нови видове стока.

И наистина след една седмица пазарът беше завоюван от новите стоки, акциите на компанията рязко се повишиха, а дивидентите рязко нараснаха.

Бети беше направо смаяна, когато получи от посредника съобщение, че нейният капитал се е удвоил. Тя излезе от къщи и след това се върна с броя на борсовия вестник, като започна внимателно да го изучава. Дори не забеляза, че заедно с нея вестникът се чете и от робота-прахосмукачка, който се беше промъкнал зад гърба ѝ.

— И така, ти изясни ли какво е станало с нашите акции? — запита вечерта Том.

— Направо казано, нищо не разбрах, освен че сме станали собственици на значителен пакет акции от най-преуспяващата компания!

Доходът от неочакваната придобивка позволяваше на семейството без каквито и да е опасения да посреща вноските за къщата, но те все още не можеха да бъдат наречени състоятелни хора. Колкото повече Ралф размишляваше, толкова по-привлекателна ставаше за него мисълта за разбогатяване. Къщата се нуждаеше от ремонт. Беше необходимо да се сменят някои мебели, всички деца (както смяташе Ралф) се нуждаеха от нови тиранти, не биваше да се забравя и заплащането на тяхното обучение, а всичко това искаше пари, пари, пари.

За Ралф стана просто навик да се безпокои за своето семейство. Той се огорчаваше, когато Том настинеше и когато Бети се караше на децата, особено когато я молеха за нещо, за което нямаше средства. Всички те бяха неговото семейство и той носеше отговорност за тях. Вече знаеше, че целият смисъл на неговото съществуване е да помага на това семейство винаги и във всичко. Ралф искаше да се радва, гледайки живеещите в неговия дом.

Но за целта бяха необходими най-решителни мерки.

Първата му мисъл беше още една борсова комбинация, но веднага отхвърли тази идея. Подобно нещо би могло да мине само един път и повторението би предизвикало твърде много въпроси.

Тогава какво? Том пишеше книга и може би тя би могла да се превърне в бестселър. Ралф прегледа последния списък на най-успешните в търговско отношение книги, поръча ги от библиотеката и след като ги прочете, ги върна. След това прегледа и ръкописа на Том.

Още от пръв поглед беше ясно, че изследването на творчеството на Емерсън никога няма да се превърне в търговски успех.

Ралф отхвърли също и идеята за създаване на изобретение — нещо твърде дълго, несигурно и съмнително.

Като си постави за цел да установи как хората стават богати, най-напред изясни, че те получават пари по наследство. Това отпадна веднага, тъй като никой от родствениците на неговото семейство не разполагаше със значителни средства. На второ място парите можеха да се спечелят с работа. Но преподаването в университета и работата в библиотеката гарантирано отхвърляха подобна възможност. И накрая, парите или нещо ценно можеха просто да бъдат намерени някъде. Но едва ли Том или Бети щяха да открият някога в своя двор пачки едри банкноти или диаманти.

Парите можеха и да се спечелят, та нали Ралф вече беше изпробвал различни състезания. Но — еврика! — освен състезанията имаше и лотария. А щом печелещите номера се посочват от компютър, то...

Уви, нещата стояха съвсем другояче. За избиране на номерата в лотарията се използваше примитивна машина, която механично изхвърляше номерирани топчета. Ралф изразходва доста време, опитвайки се да долови някаква закономерност в този процес, но това се оказа безнадеждно. Беше необходим друг подход.

И такъв подход се намери. Когато числата вече биваха посочвани, те веднага се предаваха в компютър, който откриваше сред многобройните билети на лотарията печелившите. Щом в лотарията участва и компютър, направо си заслужаваше да опита да установи с него връзка.

И Ралф се зае с тази работа. Беше зима и роботът за косене на тревата бездействаше. Ралф го препрограмира за извършване на други работи, сред които най-важната беше и умението да отваря и затваря ключалки, без да оставя следи. След това Ралф се зае с лотарийния терминал, който се намираще в съседния магазин. С него работата вече беше по-проста.

Около февруарската лотария Ралф вече беше готов. Той преди всичко събра информация за продадените от този терминал лотарийни билети. Магазинът се затваряше в 6 часа и по това време в него изключваха светлината. В шест и четвърт изпрати робота до магазина.

Той заобиколи сградата, отвори задната врата и проникна вътре. Тегленето на лотарията се състоя в девет часа. Около това време Ралф вече беше се включил към лотарийния компютър и след 3 минути знаеше печелившите номера. Като превключи таймера на терминала, Ралф отпечата на него билет с печелещата комбинация, включи го в броя на продадените през деня билети и предаде данните за него в лотарийния компютър, като същевременно посочи и времето на продажбата: шест без петнадесет.

Роботът-касоразбивач взе билета, отпечатан от терминала, заключи акуратно вратата на магазина и донесе билета в двора на къщата. Тук той го предаде на робота-прахосмукачка, който стоеше в гаража. Действайки по командите на Ралф, прахосмукачката донесе билета в стаята, в която върху облегалката на креслото беше поставено палтото на Том. Правейки се, че почиства палтото, роботът измъкна купения от Том билет от джоба на палтото, всмукна го в своята утроба и постави на негово място новия.

Резултатите от лотарията бяха обявени по телевизията в 11 часа. Том изслуша мрачно комбинацията от цифри и каза само една дума: „Проклятие!“

Ралф почувства как по неговите вериги пробяга тръпка. Какво би станало, ако Том не провери билета? На Ралф въобще не му беше хрумвало, че Том е запомнил всички цифри наизуст.

— Какво е станало? — запита Бети.

— Ами отново не спечелих на лотарията — тъжно отвърна Том.

— Татко, дай ми тогава билета — развика се мъничкият Пол, който в този миг се появи на вратата. — Утре ще играем на автобус и аз ще бъда кондуктор.

— Ще ти го дам утре — отвърна Том. — А ти защо не си вече в леглото?

— Искам да изпия нещо — захленчи Пол. — Татенце, хайде, дай ми билета сега!

— Дявол да го вземе! — отново изрази недоволството си Том и без да го погледне, извади билета. — Взимай го и право в кревата.

Пол взе билета и тръгна към кухнята.

— Шест — едно — две — нула — две — две — три — нула — три — едно — запя той, четейки на глас номерата.

— Какво, какво? — обади се Том. — Какви ги бърбориш?

— Чета номерата, татко. Шест — едно — две — нула — две — две...

— Та това не са моите номера — изненадано каза Том. — Я дай билета тук... като взе от сина си лотарийния билет, Том с изумление се взря в него.

— Готов съм да се закълна, че моят билет беше друг — каза той, обръщайки се към Бети. — Слушай, а кой номер печели?

— Че откъде да зная? Попитай по телефона, ако толкова искаш. Том отиде до телефона и набра номера.

— Записвай! — помоли той Бети.

— Та това е същият номер! — смаяно констатира Бети, след като записа всички числа. — Боже мой, та ти печелиш! Те току-що казаха по телевизията, че в нашия щат има един-единствен печеливш билет, а печалбата е повече от два милиона долара!

Том и Бети се втрениха един в друг. Бети скочи от дивана.

— Ура! Ние сме богати! — тя започна да танцува из стаята, надавайки викове: — Ние сме богати, ние сме богати, ние сме богати!

Сутринта Том се обади в университета по телефона и се уговори с един колега да проведе занятията вместо него. Бети също си взе почивка. През този ден им се искаше да не излизат от къщи. Те мечтаеха.

— Просто не мога да го гледам този проклет компютър — внезапно заяви Бети. За миг на Ралф му стана болно, но той веднага си каза, че Бети говори за компютъра на своята библиотека. Та то е ясно, това е най-обикновен процесор, така че можеше да не се огорчава.

— Ние спечелихме, ние спечелихме, ние спечелихме — повтаряше Том, и Ралф усещаше как от наслада пеят всичките му вериги. Той още никога не беше изпитвал подобна радост. Най-сетне те са щастливи и това направи той!

— Сега вече можем да си позволим... — започнаха те едновременно и заедно млъкнаха.

— Кажи ти — помоли я той.

— Не, ти!

— Тогава заедно — предложи той. И те заедно извикаха:

— Сега можем да се махнем оттук!

За миг в къщата настана тишина. На Ралф му се стори, че всички негови вериги са излезли от строя едновременно. Моето семейство, с

тъга помисли той. Моето семейство...

— Просто не мога да гледам този проклет компютър — повтори Бети, и сега Ралф ясно разбра, че тя е говорила за него. — Имам чувството, че постоянно ни следи като шпионин. Живея в тази къща с чувството, че съм животно в зоологическа градина.

— Ще се махнем, разбира се, ще се махнем — подхвана и Том. — Сега сме богати.

Ралф почувства страшна умора. Вече нищо не му се искаше да прави. В съзнанието му само чукаха думите: моето семейство, моето семейство, моето семейство...

Бланшардови действаша бързо. На оградата се появи обявление с надпис: „Продава се“. Том и Бети напуснаха работа и обикаляха из целия окръг, търсейки нова къща. Намериха я доста скоро, след което започна суетнята по преместването. Семейството опаковаше вещите си, а Ралф наблюдаваше мълчаливо.

И никога няма да видя как децата ще пораснат, мислеше си той, няма да мога да видя нито как ще се влюбват, нито как ще тръгват за срещи. Няма да науча какви бележки ще носят от колежа и повече никога няма да ги видя.

И всичко това направих аз.

Болката от загубата беше толкова голяма, че понякога Ралф мислеше да повика ремонтната бригада, за да припоят онези случайни грешни съединения. Но в него тлееше плахата надежда, че Том и Бети ще променят решението си и ще останат.

Очакванията му обаче бяха напразни. Скоро цялото семейство замина, а къщата опустя и затихна. Известна част от времето на Ралф отнемаше управлението на роботите, които редовно почистваха и поддръждаха празната къща, но му оставаха дълги бездейни часове, през които дълбоко тъгуваше.

— През цялото време те са ме ненавиждали — мислеше си Ралф. — Аз ги обичах, а те са ме ненавиждали.

Къщата беше купена отново скоро след това. Семейство Алън изглеждаше напълно прилично и Ралф се зарадва, че те също имат деца. Нека да са три, а не както при Бланшардови четири, нека все още да са мънички, но все пак са деца. В края на август Алънови се нанесоха.

В никакъв случай няма да се меся в техните работи и живот, реши Ралф. Не искам и няма. Само почистването и подреждането, само подстригването на тревата и това е всичко. Те са ми безразлични.

— Извини ме, скъпа — каза Пеги Алън на дъщеря си. — Знам колко ти се иска такава кукла, но трябва да изплащаме къщата и засега не можем да си позволим такава покупка.

Щом не можем, не можем, помисли си Ралф. Това не го засягаше. Никакви борсови операции, никакви състезания. Вече беше уморен.

— Много ми е мъчно за Мери — каза вечерта Пеги Алън на своя мъж, като му разказа за куклата, която не е купила на дъщеря си. — Зная, че тази къща не е по възможностите ни, но просто съм влюбена в нея. А този компютър... Той прави всичко така акуратно, сякаш е жив...

— Да — потвърди Брайън. — Дявол да го вземе, и на мен тази къщичка ми харесва не по-малко, отколкото на теб.

— Ти знаеш, че не искам да бъда много богата — каза Пеги. — Искан ми се да имам точно толкова, че да мога да си позволя всичко това... И тя разпери ръце, сякаш за да обгърне цялата къща.

Ралф почувства как по веригите му неволно пробяга радостна вълна. Какво пък, помисли си той. Може би една малка печалба от лотарията няма чак толкова да ни навреди...

[1] Емерсън, Ралф Уолдо (1803–1882) — прочут американски поет, писател и философ идеалист. ↑

Публикувано в сп. „Наука и техника“, бр.39-40/1988 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.